

ZAKONARSTVO* SVETE STOLICE

(Važnije odredbe i rješenja objavljena u »Acta Apostolicae Sedis«, XXXIV., 1942.)

Dr Fr. Herman

LEGISLATIO S. SEDIS

Summarium.

Recensentur omnia acta S. Sedis publici iuris facta in vol. XXXIII (1942) A. A. S., imprimis, addito brevi commentario, ea quae legisationem magis sapiunt, ut sunt: nova decreta S. Officii, resolutiones S. C. Concilii, responsa Pontif. Commissionis Interpret. etc.

Prvi odsjek: SVETI OTAC PIJO XII.

U prošlogodišnjem (1942.) službenom glasilu sv. Stolice objavljen je ukupno 61 akt samoga svetoga Otač¹

Ova akta sačinjavaju: 1 Apost. Pismo (Epistula Apostolica), 13 Apost. konstitucija (Constitutiones Apostolicae sub plumbo t. j. bule), 1 Motuproprio, 1 Ručno pismo (Chirographus), 18 Apostolskih listova (Litterae Apostolicae sub annulo piscatoris t. j. brevea), 12 običnih pisama (Epistulae), 2 Besjede (Sermones), 7 Nagovora (Allocutiones), 5 Govora na krugovalu (Nuntii radiophonici) i 1 Molitva (Oratio).

Apostolsko Pismo² upravljeno je na Episkopat u Boliviji (Juž. Amerika) i radi u svezi sa zaključcima održane Biskupske konferencije o nekim vrlo važnim crkvenim stvarima (centralno sjemenište, rimski kolegij za Južnu Ameriku, podizanje vjerskog života uobće) u onim krajevima.

Apostolske konstitucije odnose se sve na novo razgraničenje ili hierarhijsko preustrojstvo biskupija i misijskih područja.

Motuproprijem »Summo solacio« od 12. svibnja 1942. podjeljuje sv. Otac prigodom 25. godišnjice svojega posvećenja za biskupa, svima svećenicima (rite probatis) za jednu godinu (od 13. V., 1942. do 13. V. 1943.) ovlast, da mogu kada-

* Namjerno upotrebljavamo ovaj izraz, koji je obsezniji od izraza »zakonodavstvo«, jer obuhvaća svu djelatnost, koja se na zakon odnosi: zakonodavstvo, tumačenje i primjenjivanje zakona i t. d.

¹ Nešto više nego predprošle godine (1941), kada ih je bilo svega samo 52.

² Ep. Apost., Haud mediocrem, 23. Novembr. 1941, de sacrorum Seminariorum causa deque recta Cleri institutione. AAS, 1942, 233

god služe sv. misu primieniti podpuno oprostenje za dušu jednoga pokojnika (*privilegium Altaris personale*).³

Ručnim pismom od 27. VI. 1942.⁴ osnovan je Zavod za upravu crkvene imovine određene za vjerske i dobrovoljne svrhe u Vatikanskom Gradu.

Apostolski listovi (brevei) odnose se, kao obično, na podjeljivanje dostojanstva manje bazilike nekim crkvama⁵ ili na postavljanje nebeskih sv. zaštitnika.⁶

Obična pisma (*Epistulae*) upravljena na pojedine biskupe i crkvene dostojanstvenike, odnose se većim dielom na raznovrstne godišnjice (jubileje)⁷ i druge prigodne događaje iz crkvenog života. Među tim pismima upravljeno je i ove godine jedno na kard. državnog tajnika,⁸ da preko svih biskupa po svem svijetu odredi javne molitve u mjesecu svibnju Majci Božjoj za mir, osobito treba da za to mole nevina djeca.⁹

³ Motu proprio, »Summo solacio, 12 Maii 1942, singulis sacerdotibus, Eucharisticum sacrificium celebrantibus, Altaris privilegiati facultas ad annum tribuitur. AAS, 1942, 153.

S. Penitencijarija je onda u vezi s tim motuprorijem u rješenju od 10. VI. 1942. (AAS, 1942, 210) odgovorila, da je primjenjivanje ovoga oproštenja posve neovisno od misne namjene.

⁴ *Chirographus*, In nostro predecessore, 27. Junii 1942, in Civitate Vaticana Institutum Caritatis Religionisque operibus tutandis conditur. AAS, 1942, 217.

⁵ Među njima i *Litterae Apost. Romanis Pontificibus*, 31 Julii 1941 (AAS, 1942, 29) quibus Templum-sanctuarium sacratissimo Cordi Iesu in civitate Zagrabiansi dicatum privilegiis ac dignitate basilicae Minoris ornatur.

⁶ Među njima *Litt. Ap. Ad Deum per rerum naturae cognitionem*, 16. Decembr. 1941. (AAS, 1942, 90) kojim se na molbu mnogih katoličkih sveučilišta i visokih škola, proglašuje sv. Alberto Veliki nebeskim zaštitnikom svih onih, koji se bave prirodnim naukama. U tom breveu kaže sv. Otac, da to određuje »ob tristissimum quoque nostrorum dierum condicionem; cum non ad Dei laudem atque hominum salutem sed ad belli calamitates civilibus regionibus urbibusque inferendas nunc hodierni scientiarum progressus misere adhibeantur.«

⁷ Među ovima nalazi se jedno (*Octavo exeunte saeculo*, 16. Junii 1942) upravljeno na sadašnjeg Apost. Delegata u Zagrebu Preuzv. g. Josipa Ramira Marcone, opata Ordinarija kao čestitka o 800. godišnjici od smrti sv. Vilima Opata, osnivača njegove opatije. (AAS, 1942, 278).

⁸ *Ep. Dum saeculum armorum*, 15. Apr. 1942., ad Emum P. D. Aloisium S. R. E. Presb. Card. Maglione, a publicis Ecclesiae negotiis: publicae supplicationes indicuntur ad populorum pacem conciliandam. AAS, 1942, 125.

⁹ »Et quandoquidem per Mariam sperare omnia licet, eam adeant omnes optamus proximo praesertim mense eidem peculiari modo dicato; adeant imprimis ad eius aras supplicantes, a suis ducti parentibus, pueri puellaeque, quorum candidae fidentesque preces Dei nostrumque omnium Matri non acceptae esse non possunt... ut miseris et famelicis necessarius animi corporisque cibus suppetat; ut exulibus patria, ut sauciatis aegrotisque sanitas, ut captivis libertas reddatur, ut denique universo humano generi, domitis ratione cupiditatibus, ac recto erga Deum, erga proximos restituto iustitiae caritatisque ordine, pax christiana, quae vera pax est. cum in privata cuiusque vita, tum in civili societate tandem aliquando redintegretur.«

Od dviju Besjeda (Sermones) papinih, jedna je njegov Božićni govor pred kardinalima i prelatima kurije¹⁰, a druga njegov govor u vatikanskoj bazilici rimskom puku prigodom njegove biskupske 25-godišnjice,¹¹ držan na blagdan Uzašašća pod svečanom sv. misom. Predmet jednoga i drugoga govora su teške brige sv. Oca radi strahovitog ratovanja po celom svijetu.

Na govori (allocutiones) — svega 7 — održani su: korizmenim propovjednicima u Rimu (17. II. 1942.);¹² kardinalima pri čestitanju papinog imendana (2. VI.); muževima talijanske Kat. Akcije (20. IX.); auditorima i ostalima službenicima S. Rimske Rote (1. X.); članovima talijanskog znanstvenog društva prigodom 41. kongresa u Rimu (3. X.); učesnicima kongresa matematičara iz celoga svijeta (12. XI.); te poslaniku Španjolske kod sv. Stolice (17. XII. 1942.).

Sve su te alokucije zasićene gorkim brigama sv. Oca u sadanjem času.¹³ Veliku doktrinarnu i praktičnu važnost ima i ovaj puta alokucija (»Il vidervi intorno« 1. Octobr. 1942. AAS, 1942, 338—343), koju je sv. Otac kao i svake godine, održao sudcima i ostalim službenicima papinskoga sudišta (S. R. Rota) prigodom njihove skupne audiencije početkom nove službovne godine. Predmet ove alokucije ponovno je ona moralna sigurnost, koja se traži kod sudačkih odluka u parnicama o nevaljanosti ženitbe i o kojoj je sv. Otac govorio ponešto već istom zgodom prošle godine. Ta moralna sigurnost odlučuje pri izvršivanju sudačke dužnosti, pa sv. Otac zato pred crkvenim sudcima autoritativno izlaže nauku o pojmu, stupnjevima i primjeni njezinoj. Sudačka moralna sigurnost pri izricanju presude (vd. k. 1869 § 1) upire se na stalnost pravila i običaja, što ravnaju ljudskim životom (certezza la quale si appoggia sulla constanza delle leggi e degli usi che governano la vita umana). Ta sigurnost nije istovjetna s onom moralnom sigurnosti, o kojoj govori filozofija (certitudo, metaphysica, physica et moralis), nego je širega značenja i stoji u sredini između absolutne sigurnosti i obične vjerojatnosti (tra la certezza assoluta e la quasi-certezza o probabilità). Dovoljno je za sudačku moralnu sigurnost, da ne dopušta osnovanu i razumno

¹⁰ Sermo »In questa sacra vigilia del Santo Natale«, quem Ssmus D. N. Pius Pp. XII habuit die 24 Decembris a. 1941. in pervigiliis Nativitatis D. N. Iesu Christi, adstantibus Emis PP. DD. Cardinalibus et Excmis DD. Episcopis ac Romanae Curiae Praelatis. AAS, 1942, 5.

¹¹ Sermo »Lasciate, dilette figli dell' Urbe« 14 Maii 1942. AAS, 1942, 167.

¹² Objavljena je ove godine naknadno još i alokucija, koju je sv. Otac držao rimskim korizmenim propovjednicima prošle godine (25. II., 1941). AAS, 1942, 128.

¹³ »Cumulo dei crescenti doveri e sollecitudini, angustie e travagli, che quest' ora di formidabili eventi doveva versare nell' amaro calice del Nostro Pontificato«. (Alloc. Le parole, che il venerando, 2 Iun. 1942, AAS, 1942, 197).

sumnju (che esclude ogni fondato o ragionevole dubbio). Takova je sigurnost dostatna za izricanje pozitivne presude i onda, kad bi se možda izravnim ili neizravnim putem mogla postići veća sigurnost. Inače ne bilo moguće pravilno i sređeno sudovanje i obteretili bi se i sudac i stranka nepodnosivim težkoćama. (La certezza, di cui ora parliamo, è necessaria e sufficiente per pronunciare una sentenza, anche se nel caso particolare sarebbe possibile di conseguire per via diretta o indiretta una certezza assoluta. Solo così può aversi una regolare e ordinata amministrazione della giustizia, che proceda senza inutili ritardi e senza eccessivo gravame del tribunale non meno che delle parti).

Govora na krugovalu (Nuntii radiophonici) održao je sv. Otac svega pet, i to dva puta za cieli kršćanski svijet: o Božiću 1941. i u predvečerje Uzašašća (13. svibnja 1942.), o 25. godišnjici svojega biskupskog posvećenja, a tri puta u posebnim prigodama: vjernicima sabranima na IV. Euharistijskom kongresu u S. Paolo u Braziliji (7./9., 1942.), portugalskim vjernicima prigodom svečanosti u svetištu Majke Božje u Fatima (31./10., 1942.) i učesnicima Euharistijskog kongresa u S. Salvadoru u Južnoj Americi (26./11., 1942.).

Božićna poruka sv. Oca, koja je objavljena na prvom mjestu službenog glasila za g. 1942.¹⁴ izlaže načela za nov međunarodni poredak, koji bi bio u skladu s kršćanskom naukom. Uvodno govori o strahotama sadanjeg rata, a onda otvoreno izjavljuje, da se izvor i uzrok svemu tomu mora tražiti u tom, što je uvelike nestalo pravog kršćanskog duha među narodima i širi se obća nevjera. Novi red u svijetu bit će samo onda moguć, ako se bude osnivao na moralnom zakonu i moralnim načelima. Tada razlaže sv. Otac s moralne visine, na kojoj samo On stoji, kakav treba da bude taj novi red u svijetu, napose u odnosima između velikih i malih naroda i država. Neustrašivo ustaje na obranu malih i slabih i opominje, da svako silom protiv pravde i razbora nametnuto uređenje međunarodnih odnosa, ne može da donese stalan mir, nego samo privremenu obustavu rata.

I u drugom svom govoru na krugovalu prigodom 25. godišnjice biskupske posvete¹⁵ govorio je sv. Otac poslije drugih pobuda u vjerskom životu, o odnosu Crkve prema sadanjem svesvjetskom ratnom sukobu (La Chiesa e il conflitto mondiale)

¹⁴ NUNTIUS RADIOPHONICUS, a Summo Pontifice die XXIV Decembris A. MCMXLI, in pervigilio Nativitatis D. N. Iesu Christi, universo orbi datus. AAS, 1942, 10—21. Vd. o tom govoru Katolički List, Zagreb 1942, br. 1. (Dr Janko Penić, Papa mira).

¹⁵ NUNTIUS RADIOPHONICUS, a Beatissimo Patre anno XXV vertente ab initio Episcopatus, die XIII mensis Maii A. 1942. orbi universo datus. AAS, 1942, 154—167. Vd. o tom govoru Katolički List, Zagreb 1942, br. 23 i sl.

o njegovim strahovitim učincima (*La guerra e la famiglia*), a završuje toplim i očinskim pozivom upravljenim svima državicima, da konačno vrate svojim narodima mir i izmirenje.¹⁶

U ovom su godištu još objavljena naknadno¹⁷ tri pisma (*Epistulae*) pok. pape Pija XI. na neke američke biskupe u stvari Kat. Akcije (*De Actione Catholica provehenda*), te konačno posvetna MOLITVA sv. Oca Pija XII. prečistom Srcu Marijinom.¹⁸

Drugi odsjek: SVETE KONGREGACIJE

I. SUPREMA S. CONGREGATIO S. OFFICII

Osim običajnih zabrana knjiga, koje su stavljene na Indeks¹⁹ objavila je Vrhovna sv. kongregacija sv. Oficija ove godine još i tri važna dekreta, kojima nadopunjuje neke odredbe Kodeksa Kan. Prava na području ženitbenog i duhovničkog prava.

Dekretom, 26./3., 1942. (AAS, 1942, 148) zabranjuje se svima klericima (u nadopunjenju odredaba kk. 138. i 139. Kod.) da se bave t. zv. »radioestezijom«. Pod njom se razumieva zamjećivanje i otkrivanje stvari i događaja po tajnovitim nekim »radio-zrakama«, koje da sva bića organska i anorganska emitiraju u svemir i koje mogu zamietiti i osjetiti ljudi s posebnom »radioestetičkom« osjetljivošću (sposobnošću).²⁰

Zabranjeno je klericima putem takove »radioestezije« odkrivati osobne prilike i budućnost (*personarum circumstantias et eventus divinandos*), ali po sebi tim dekretom nije zabranjeno na taj način odkrivati stvari, koje nemaju veze s odre-

¹⁶ »... una onesta pace di giustizia e di moderazione, procedente da una intesa libera e feconda, anche se non dovesse corrispondere in tutti i punti alle loro aspettazioni.«

¹⁷ AAS, 1942, 242—252.

¹⁸ PREGHIERA DI S. S. PIO XII. Consacrazione al Cuore immacolato di Maria. S molitvom je podijeljeno svaki puta oprostjenje od 3 godine i obilato jednom, na mjesec (17. novembr. 1942).

¹⁹ To su ove knjige: M. D. CHENU, Une école de théologie: Le Saulchoir; L. CHARLIER, Essai sur le problème théologique (Decr. 6 Febr. 1942. AAS, 1942, 37). Pisci su se zabrani pokorili (*laudabiliter se Decreto subiecerunt*, 26 Martii 1942. AAS, 1942, 148). Nadalje: Otto Karrer, Gebet, Vorsehung, Wunder (Decr. 23. Mart. 1942. AAS, 1942, 100); te djelo poimence izopćenog (*excommunicatus vitandus*) Ernesta Buonaiuti, Storia del Cristianesimo. — I. Evo antico. (Decr. 18. Decembr. 1942. AAS, 1942, 375).

²⁰ Vd. obširnije: A. Willwoll, De factis radioaestheticis u *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, Romae 1942, 280. Radioestezija obuhvaća i otkrivanje podzemnih voda, ruda itd. pomoću t. z. čarobne šibe (*virga divinatoria*, viline rašlje, Winschelrute)

denom osobom²¹ ili baviti se s t u d i j e m radioestetičke nauke, dakako bez eksperimentiranja u gornjem smislu.²² Ordinariji i Redovnički poglavari mogu ovoj zabrani pridati i kaznenu sankciju. Priupadnici, te takovi klerici, koji bi u toj stvari uzrokovali velike neprilike ili smutnju, treba da budu prijavljeni sudištu samog sv. Oficija.

Na području ženitbenog prava izdana su ove godine dva dekreta, i to od 16. jan. 1942. o jamstvima za katolički odgoj djece iz mješovitih brakova, te drugi od 12. jun. 1942. o stanovitim mjerama opreza u bračnim parnicama zbog zapreke spolne nemoći ili neizvršenja ženitbe.

U prvom dekretu²³ daje Sv. Oficij vjerovno tumačenje za kanon 1061. § 1, 2 Kod., koji propisuje, da se ne daje oprost od zabrane mješovite vjere odnosno od zapreke različne vjere, ako obje stranke ne pruže propisna jamstva »de universa prole catholice tantum baptizanda et educanda«.

Do sada bilo je više manje sigurno shvaćanje, da se rieči »de universa prole« u tom kanonu imaju uzeti u smislu »universa proles utriusque sexus nascitura vel iam nata«²⁴ t. j. da stranke moraju pružiti jamstva (u pravilu pismena), da će svu svoju djecu, kako onu, koju će imati, tako i onu, koju već imaju (bilo iz konkubinata, bilo iz ranijega braka) katolički krstiti i odgajati. Dapače je i sam sv. Oficij. u formularima, svojih fakulteta obično govorio o potrebi osiguranja kat. odgoja »universae prolis utriusque sexus, tam forte natae quam forsitan nasciturae«.²⁵ U ovom je dekretu ipak sv. Oficij usvojio u svom vjerovnom tumačenju protivno mišljenje, prema kojemu stranke u mješovitim brakovima moraju dati propisna jamstva samo u pogledu djece, koju će možda roditi, a ne također i u pogledu djece, koju već imaju. Zato su i oprost, koji su dani samo uz

²¹ In decreto non agitur de experimentis vel consultationibus quae facta sine relatione immediata ad personam et eventibus opposita respiciunt. In tali loco iacere metalla, scaturire vel fluere aquam, in epistola clausa inveniri talem nuntium, etc. sunt facta non eventus, neque per se personam determinatam pro obiecto habent.« P. Creusen, Annotationes, u Periodica, 1942, 288.

²² Neque mens vel littera decreti ullo modo attingit scientificum radioaesthetiae studium. Ubi tamen de studio experimentalis agitur, ratio habenda est de iis quae prohiberi iubet S. Officium. P. Creusen, ibd.

²³ SCSOff., Decr., 16 ianuarii 1942, de cautionibus ad normam can. 1061. AAS, 1942, 22. Iz toga, što je ovo autentično tumačenje jednoga kanona Kod. dao sv. Oficij, a ne Interpretacijska komisija (na koju bi to po sebi spadalo) može se vidjeti, kako daleko siže izključiva nadležnost ove Vrhovne sv. kongregacije u pogledu mješovitih brakova (ispor. k. 247 § 3).

²⁴ Tako Gasparri (De matrim., I, nr. 451), Knecht (Handb. d. kath. Eher. s. 304), i dr., dok je protivno mišljenje zastupao jedino Vromant (De matrim., p. 134).

²⁵ Vd. P. Creusen, Annotationes, u Periodica, 1942, 179.

jamstvo za buduću djecu, valjano dani. Ipak sv. Oficij dodaje uputu,²⁶ da se doduše krepošću kanona 1061 § 1 nr. 2 ne moraju tražiti jamstva i za djecu, koja su se već rodila, ali da se katolička stranka ipak mora bezuvjetno opomenuti, da je po Bogu dužna nastojati o katoličkom odgoju i takove već rođene djece.

Drugi dekret²⁷ odnosi se na područje procesnog ženitbenog prava, jer tumači i nadopunjuje odredbe kk. 1976. i 1979, 3 o tom, kada i kako se mora izvršiti vještački priegled ženske stranke u parnicama o nevaljanosti braka poradi zapreke spolne nemoći odnosno o neizvršenju braka.²⁸ Za provedbu odredbe k. 1976. određuje ovaj novi dekret, da se osim u slučajevima spomenutim u SCSacram. Regulae (7 Maii 1923, art. 86)²⁹ može izostaviti u parnicama vještački priegled stranaka i onda, kada se na temelju izkaza samih stranaka i svjedoka (*attenta eorundem morali excellentia*), iz njihovog držanja (*serio pensatis eorum animi dispositionibus*) i po ostalim indicijama i dokazalima po sudu Ordinarija može uzeti, da je spolna nemoć odnosno neizvršenje braka već podpuno dokazano (*plenissima iam habeatur probatio*). Nadalje da se priegled ženske stranke može izostaviti, kada je vještačkim nalazom kod mužke stranke podpuno utvrđena njegova nesposobnost za izvršenje braka.²⁹

Za priegled žene treba u svakom slučaju odrediti ili dvie liečnice ili dvie osposobljene primalje, a ove treba da dadu svoje ustmene izkaze pred ženitbenim sudom uvijek u prisutnosti jednoga liečnika (*in his rebus vere perito ac honestate claro*), koji može staviti primjedbe i pitanja. Samo

²⁶ »Mens autem haec est: quamvis per se, ad normam praefati canonis, cautiones non exigantur de prole forte iam nata ante matrimonii celebrationem, omnino monendos esse nupturientes de gravi obligatione iuris divini curandi catholicam educationem etiam dictae prolis forte iam natae.«

²⁷ SCSOff., Decr., 14. iul. 1942., de quibusdam cautelis adhibendis in causis matrimonialibus impotentiae et inconsummationis. AAS, 1942, 200.

²⁸ Cinilo bi se, da bi izdavanje takvoga novoga dekreta spadalo u nadležnost SCSacram. tim više, što se njime nadopunjuju u stvari od te S. Kongreg. izdane Instrukcije od g. 1923 (*De processibus in causis dispensationis super matrimonio rato et non consummato*, AAS, 1923, 389) i od g. 1936. (*Instr. servanda in petra tractandis causis de nullitate matrimonii*, AAS, 1936, 313). No sv. Oficij uvodno naglašuje, da se kod svih vještačkih priegleda u ženitbenim parnicama mora strogo paziti na to »ne quidquam agatur quod divinae legi et castitatis virtuti adversetur.« Kako dakle ovdje dolazi u pitanje čudoredje, uzima sv. Oficij ovaj predmet u svoju nadležnost (ispor. k. 247 § 1).

²⁹ Sv. Oficij je time umnožao broj slučajeva, kada je vještačka pregledba stranaka suvišna, od dva na četiri. Po SCSacram. Regulae, § Maii 1923 (art. 86) bila su samo dva predviđena: 1) kada prema prilikama izvršenje braka nije uobče bilo moguće (*quia nec tempus nec locus nec modus adfuerunt*), i 2) kada se radi o ženskoj osobi, koja je već deflorirana.

onda, kada se ne mogu za takovo vještačenje dobiti ni liečnice ni primalje, slobodno je Ordinariju za taj posao odrediti liečnike, koji treba da budu vješti (medica arte sint insignes), ali povrh toga i hvalevriedni vjernici (etiam religionis et honestatis laude commendati), a pregledbi mora bezuvjetno prisustvovati koja poštovana starija žena (prema k. 1979, 3).

Preslušanju ženske parnične stranke pred ženitbenim sudom treba da u svakom slučaju prisustvuje jedan liečnik zrelije dobi, dobar u vjerskom i ćudorednom pogledu i posve nepristran (religione, moribus aetate gravis, ab ipso Ordinario deligendus, omni exceptione maior). Taj liečnik treba da stranci stavlja ona pitanja, koja su od Branioca pripremljena i izpituje stranku u prisutnosti suda.³⁰

Na koncu propisuje dekret, da se pri izrađivanju presuda u takovim parnicama, izbjegava suviše obširno i podrobno izlaganje, te da se izrazi biraju obzirno, osobito kada se takove presude imaju i tiskom objaviti.³¹

Osim toga izdao je sv. Oficij posebni dekret,³² i tim povodom, što se sada često pojavljuju raznovrsne pobožne knjižice i molitveni listići nesređenog i neobičnog sadržaja,³³ nalaže Ordinarijima, da predhodnu cenzuru takovih pobožnih knjižica i listića povjere učenim i razboritim muževima. Pri tom se ima paziti ne samo na izpravnost u pogledu vjerske stine, nego i na potrebnu bogoslužnu dostojnost, a dopuštenje za tisak neka Ordinariji dadu samo uz najveću opreznost.

II. SACRA CONGREGATIO CONSISTORIALIS

Konzistorialna kongregacija objavila je svega o s a m dekreta, od kojih se sedam odnosi na novo razgraničenje stanovitih biskupija, a jednim³⁴ se u protivnosti s odredbama k. 310 § 2 određuje primjena redovnog prava na upravu samosvojne opatije S. Maria Oliveto Maggiore (Siena).

³⁰ Točno obdržavanje ovih propisa prouzročit će u praksi bez sumnje dosta velike poteškoće, pa se zacielo ne će moći uvijek izvršiti. Očito je ipak, da svi novi propisi vežu samo za dopuštenost i da zato ne će proputi u tom pogledu sadržavati ništavosti (nullitas) postupka i presude.

³¹ »In exarandis sententiis ih huiusmodi processibus, praesertim si hae publici iuris fieri debeant, abstinendum erit a nimia et minuta rerum descriptione: facta vero et rationes exponantur castigatis verbis.«

³² SCSoOff., Decr., 17 Apr. 1942, de praevia censura librorum pietatis. AAS, 1942, 149.

³³ »haud infrequenter parvi libri pietatis ac folia precum deferuntur quae, etsi ab erroribus sunt immunia, quaedam tamen continent genuinae pietati christianae parum congruentia, et insueta cultus seu devotionis genera inducunt non conformia cum Decreto S. Officii, dei 26 Maii 1937.« De novis cultus seu devotionis formis non introducendis.«

³⁴ SCConsist. Decr., 11 Ian. 1942., de regimine abbatiae »Nullius« S. Mariae Montis Oliveti Maioris. AAS, 1942, 230.

III. SACRACONGREGATIO CONCILII³⁵

Ova sv. kongregacija objavila je svoja rješenja u dva administrativna spora, i to:

1) Rješenje o pogrebnoj pravu.³⁶ Između Zbornoga kaptola u gradu Arco (Tridentske biskupije), kojega je crkva ujedno i župskom, pa kanonici zbornoga kaptola prema svojim statutima pomažu u župskoj službi i imaju prednost kod prisustvovanja pogrebima izpred tamošnjih redovnika (franjevaca i kapucina) i redovnika nastao je u tom spor, jer su redovnici prigovarali. Sv. kongregacija riješila je spor u korist kaptola,³⁷ na temelju k. 1233 § 1, uzimajući da se odgovor Interpr. kom. od 8./4., 1941.³⁸ odnosi na kanonike kao takove (capitulares quales, seu reduplicative sumptos), a ovdje kanonici redovno i po svojim statutima pomažu u župskoj pastvi. Napose se u tom rješenju zabacuje razlikovanje »inter clerum officiantem et clerum orantem«, koje se htjelo zavesti od strane redovnika.

2) Rješenje o posebnim prihodima kanonika.³⁹

U tršćanskom stolnom kaptolu nastala je dvojba o tom, da li oni kanonici, koji u izvršivanju dužnosti sudca kod diecezanskog sudišta (iudices synodales) nisu dužni na službu u koru, ipak dobivaju sve pa i posebne kanoničke prihode (distributiones quotidianae) prema odredbi k. 420 § 1, 14 i u onom slučaju, kada kao sudci primaju posebnu nagradu. Sv. Kongregacija riješila je spor u korist kanonika sudaca⁴⁰ s obrazloženjem, da su odredbe kanona 420 § 1 nr. 14, prema kojima takovi kanonici imaju pravo na sve prihode jasne i ne dopuštaju nikakovo razlikovanje. Kongregacija upućuje pri tom na odgovor Interpr. kom. od 24./11., 1929 (AAS, 1920, 573) prema kojemu kanonici, koji po odredbi Ordinarija vrše službu profesora na bogoslovskim školama, imaju prema k. 421 § 1, 1 pravo na kanoničke prihode, i ako za profesuru dobivaju posebnu plaću. Odredba k. 420 § 1, 14 odnosi se ipak samo na kanonike sudce, jer njihova služba nije stalna nego prigodna kao i nagrada za nju, dok se na kanonika, koji je predsjednik suda (officialis) odnosi odredba k. 421 § 1, 3 — jer je njegova služba i plaća za nju stalna.

³⁵ SCOrient. nije ove godine objavila nijednoga dekreta, a isto tako nije ništa objavila ni SCSacram.

³⁶ SCConc., Tridentina. Resolutio. Iuris funerandi, 13 Iulii 1941. AAS, 1942, 101.

³⁷ Ad D. An sustineatur caput XIII Statuti ecclesiae collegialis loci Arco diei 14 Aprilis 1925, funera quod spectat, Resp. Affirmative.

³⁸ Vd. Bogosl. Smotra, 1942. str. 129.

³⁹ SCConc., Tergestina. Resolutio, 23 Febr. 1942., Distributionum AAS, 1942, 299

⁴⁰ Ad D. An Capitularis, absens a choro dum munere iudicis synodalis fungitur, lucretur distributiones quotidianas, etiamsi peculiarem retributionem ratione huius muneris percipiat; Resp. Affirmative.

IV. SACRA CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE

Ova sv. kongregacija nije ni ove godine izdala nikakvih disciplinskih odredaba ili rješenja, nego je (kao i prošle godine) objavila samo dva dekreta⁴¹ o novom razgraničenju odnosno osnivanju nekih apostolskih Prefektura i Vikariata u misijskim krajevima.

V. SACRA CONGREGATIO RITUUM

Ona je objavila osim 9 dekreta, koji se odnose na kanonske postupke o beatifikaciji i kanonizaciji nekih Božjih ugodnika, još i tri važna liturgijska dekreta. To su ovi:

1) Nadopune i promjene u rimskom časoslovu i misalu.⁴² Ovim dekretom od 9./1., 1942. uvodi se u rimski časoslov (breviar) posebni komune za oficije svetaca papa. Sastoji samo iz dvie oracije i triju lekcija za treći nokturn (homilija). Za iste se u rimski misal uvodi i posebni obrazac za sv. misu (Si diligis me). S tim u vezi navedene su u tom dekretu i sve promjene (8 za breviar i 18 za misal), koje su tim postale nužne.

2) O vječnom svietlu i broju svieća.⁴³ Zbog sadanjih izvanrednih ratnih prilika prepušta se razboritosti Ordinarija, da se bez obzira na odredbe k. 1271. i Rimskog Obrednika (tit. IV, c. I, n. 6), dok ove prilike traju, mogu za vječno svietlo pred Presv. Otajstvom upotrebljavati mjesto maslinovog ulja odnosno voska, druga ulja, po mogućnosti biljevna, a na zadnje i munjina (ultimo autem loco etiam lux electrica). Isto tako se dopušta da se smanji propisani broj voštanih svieća kod svete službe i mjesto toga do propisanog broja uzme druga razsvjeta pa i električna.⁴⁴

3) O bogoslužnim obredima za pokojne.⁴⁵ S obzirom na to, da u sadanjim ratnim prilikama često bude mnogo mrtvih u isto vrijeme, pa i daleko u pozadini, osim toga mnogi mrtvaci mogu dobiti pogreb i biti ukopani tek mnogo dana poslije smrti, a o palim na ratištima dolazi viest o smrti redovno istom nakon duljega vremena, obratili su se mnogi Ordinariji na sv. kongregaciju Obreda za uputu glede funkcija za pokojne u sadanjim izvanrednim vremenima. Sv. Kongre-

⁴¹ AAS, 1942, 301 i 347.

⁴² SCRit., Decr. 9. Ianuarii 1942, quo commune unius aut plurium Summorum Pontificum in Breviario et Missali Romano inserendum dcernitur. AAS, 1942, 105.

⁴³ SCRit., Decretum, 13. Martii 1942, de lampade Ssmi Sacramenti et de luminibus in sacris functionibus adhibendis. AAS, 1942, 112.

⁴⁴ Slična polakšica bila je dana i za vrijeme prošloga svjetskoga rata dekretom od 23. Febr. 1916.

⁴⁵ SCRit., Decr. Quum plures locorum, 1. Maii 1942, de functionibus pro defunctis. AAS, 1942, 205.

gacija u ovomu dekretu, koji je izdala tim povodom, ne daje nikakvih iznimnih odredaba, nego traži da se u svemu obdržavaju postojeće rubrike. Pogrebna sv. misa (*Missa exequialis*) treba da je, osim kada se radi o siromasima, u svakom slučaju pjevana (reprobata invalescente praxi eam legendi absque cantu etiam cum funus externam induit pompam). Pogrebnom se sv. misom prema rubrikama može smatrati samo ona, kod koje je pokojnikovo mrtvo tijelo prisutno bilo fizički bilo moralno, a to je samo kroz dva dana poslije smrti. Pogrebna se sv. misa može preložiti na prvi nezapriečeni dan, ako poradi zabrane u rubrikama nije mogla biti odslužena. Ako zbog drugog razloga nije mogla biti odslužena, pa se služi, čim je to moguće (*post acceptum nuntium mortis*), misa je tada dođue povlaštena, ali nije više pogrebna i ne može se služiti u nedjelju ili na zapovjedani blagdan.

Treći odsjek: SUDIŠTA

I. SACRA PAENITENTIARIA APOSTOLICA

Sudište za unutarnje područje (odsjek za oprostjenja) izdalo je i objavilo ove godine tri dekreta:

1) Povećanje oprostjenja spojenih s doticanjem pokorničke šibe.⁴⁶ Dekret objavljuje, da je sv. Otac prigodom svoje biskupske 25-godišnjice povećao oprostjenje spojeno s doticanjem pokorničke šibe⁴⁷ kod Manjih Pokorničara u rimskim bazilikama na 300 dana (do sada je bilo 100 dana), a oprostjenje spojeno sa doticanjem pokorničke šibe kod Velikog Pokorničara na djelomično oprostjenje od sedam godina (do sada je bilo samo 300 dana).

2) Povećanje ovlaštenja za davanje oprostjenja.⁴⁸ Kao uzvrat za duhovno osobito molitveno sudjelovanje Episkopata i vjernika iz ciele Crkve kod proslave 25-godišnjice sv. Ota povećano je ovim dekretom ovlaštenje dano u k. 914. Kod. tako, da od sada rezidencijalni biskupi mogu podijeliti papinski blagoslov s potpunim oprostjenjem tri puta

⁴⁶ S. Paenit. Decr. Quinto ac vicesimo, 20. Iulii 1942, indulgentiae augmentur tactui paenitentialis virgae adnexae. AAS, 1942, 239.

⁴⁷ Šiba se od davnina smatrala znakom (insigne) sudačke, napose kaznene vlasti (ispor. I Kor. 2, 4). Doticanje šibom bilo je u porabi kroz vjekove u Crkvi kod sv. izpoviedi kao vanjski vidljivi simbol odrješenja od griha i kazne za njih. U posljednje vrijeme ostalo je to u porabi samo još kod manjih pokorničara (Paenitentiarum Minores) i kod kardinala Velikog Pokorničara (Paenitentiarum Maior) u Rimu, pri vršenju njihove službe u bazilikama: lateranskoj, liberianskoj i ostijskoj. Vd. I. M. Restrepo, Annotationes, u Periodica, 1942, 284.

⁴⁸ S. Paenit., Decr. In fere innumeris, 20. Iunii 1942, augmentur facultates circa indulgentiarum concessionem. AAS, 1942, 240.

(do sada dva puta) godišnje, a samosvojni opati i prelati, te vikari i prefekti apostolski dva puta (do sada jedan puta).

Nadalje se povećava ovlaštenje dano smosvojnim opatima i prelaticima (u k. 323.), vikarima i prefektima apostolskim (u k. 294.), te rezidencijalnim biskupima (u k. 349. § 2 n. 2) podijeljivati oprostjenja od 50 dana na 100 dana. Isto tako nadbiskupima (u k. 274. n. 2) od 100 na 200, te kardinalima (u k. 239. § 1 n. 24) od 200 na 300 dana.⁴⁹

3) Podpuno oprostjenje za zaziv Isusa za vrijeme napadaja iz zraka.⁵⁰ Sv. Otac na molbu nekih vjernika podijeljuje podpuno oprostjenje svaki puta, kada bude izvršen napadaj iz zraka na gradove ili druga mjesta, svima vjernicima, koji barem skrušeni s ljubavi k Bogu i s pokajanjem grieha (saltem contriti cum vero amoris in Deum et suorum peccatorum doloris actu) pobožno izgovore zaziv: »Iesu, miserere mei« (Isuse, smiluj mi se) u bilo kojem jeziku.⁵¹

Osim toga dala je S. Penitencijarija još jedan odgovor⁵² koji smo već gore spomenuli, te jedno objašnjenje⁵³ prema kojemu podpuno oprostjenje spojeno s blagoslovom križeva (razpela) za bolesnike, može dobiti pojedini bolesnik, koji takav križ skrušeno i s činom ljubavi i pokajanja poljubi, samo jedanputa, i to u času smrti (solummodo in articulo mortis), a ne svaki puta, kada to čine.⁵⁴

II. SACRA ROMANA ROTA

Prema objavljenom popisu presuda, koje je sudište Rimske Rote izreklo g. 1941.⁵⁵ iznosi njihov broj ukupno 91, od toga 86 u ženitbenim parnicama, a samo 5 u drugim sporovima.⁵⁶ Od ženitbenih parnica 85 radi o nevaljanosti

⁴⁹ Tim dekretom mienjaju se odredbe sadržane u ništa manje, nego šest kanona, a da se pri tom nisu obdržavale formalnosti predviđene u Motupr. Bened. XV, Cum iuris, 15. Septembr. 1917. AAS, 1917, 483.

⁵⁰ S. Paenit., Decr. 23 Decembris 1942, indulgentia plenaria conceditur piam invocationem recitantibus aerearum incursionum tempore. AAS, 1942, 382.

⁵¹ Ova odredba vrijedi samo za trajanja ovoga rata (praesenti valituro tantum hoc bello perdurante).

⁵² S. Paenit. Responsum, 10 Iunii 1942, de privilegio sacerdotibus concesso in Motu Proprio »Summo solacio«. Vd. gore kod papinskih odredaba.

⁵³ S. Paenit. Declaratio, 22 Septembr. 1942, circa indulgentiam plenariam crucifixis adnexam, solummodo in articulo mortis lucranda. AAS, 1942, 303.

⁵⁴ U tom smislu govore o tom i ranija rješenja: SCSOff., 10 Iun. 1914. (AAS. 1914. 347) i S. Paenit. 23 Iun. 1929. (AAS, 1929, 510).

⁵⁵ Sententiae editae anno 1941. AAS, 1942, 57—58.

⁵⁶ Taj je broj opet veći od onoga predprošle godine 1940. (80) i dostiže broj, koji nije uobće do sada zabilježen.

braka,⁵⁷ a jedna se odnosi na postupak u parnici o nevaljanosti braka.⁵⁸

Na temelju toga popisa sastavljen je za presude izrečene u parnicama o nevaljanosti ženitbe, ovaj pregledni izkaz (tabela):

	parnica	negat.	pozitiv.
Sila ili strah (vis seu metus)	37	21	16
Manjak u pristanku (defectus consensus)	5	3	2
Izključenje bitnih dobara (exclusio bonorum essentialium)	10	9	1
Uvjet (conditio appositata)	6	6	—
Himba (simulatio)	4	3	1
Bludnja u svojstvu (error qualitatis)	1	—	1
Duševna bolest (amentia)	2	—	2
Zapreka ženitb. sveze (ligamen)	1	1	—
Spolna nemoć (impotentia)	14	7	7
Potaja odnosno oblik (clandestinitas resp. forma)	5	4	1
Svega: ⁵⁹	85	54	31

Objavljen je i popis Rotinih odluka u parnicama svršenima u g. 1941. drugčije (t. j. ne presudom).⁶⁰ Tu se radi ili o obustavi postupka (svega 55) ili o žalbama u postupku (svega 5). I od tih 60 odluka 47 se odnosi na ženitbene parnice: samo jedna radi o razstavi od stola i postelje, a ostale o nevaljanosti braka, a tek 13 ih je izrečeno u drugim sporovima.

Osim toga uvrstila je Rota u službeno glasilo ove godine svega 6 izročnih poziva (citationes edictales); sve u parnicama o nevaljanosti braka.

Četvrti odsjek: UREDI

I. DATARIA APOSTOLICA

Ovaj Ured sv. Stolice, na koji spadaju prema sadanjem pravu (vd. k. 261.) svi poslovi oko podjelbe nižih (nekozistorijskih) nadarbina, koje su pridržane sv. Stolici prema odred-

⁵⁷ Prema tomu nije se u ovoj godini pred Rotom rješavala nijedna parnica o razstavi od stola i postelje.

⁵⁸ Pravoriek glasi: Non est admittenda neque appellatio neque ulterior causae propositio.

⁵⁹ Prema tomu je brak proglašen nevaljanim samo u daleko manjem broju slučajeva (39.7%), dok je u pretežnom broju (60.3%) zahtjev, da se brak proglasi nevaljanim, odbijen. To je u ostalom stalna brojtvena pojava na ovom području crkvenog sudovanja.

⁶⁰ Decreta in causis aliter eodem anno finitis. AAS, 1942, 78—87).

bama kk. 396. § 1; 1435; 1432 § 3,⁶¹ izdala je obsežan i iscrpiv NAPUTAK s pravilnikom (Normae), kojega se moraju držati Ordinariji, kada mole kod sv. Stolice popunjenje ovakovih pridržanih nadarbina.⁶²

U toj stvari bio je već izdan g. 1930. jedan kraći pravilnik,⁶³ koji se u ovoj novoj instrukciji izriekom zadržava u kreposti (quae epistola expresse hac occasione confirmatur atque uti religiose servanda edicatur). Nova instrukcija ide u potankosti i daje podpunu i iscrpivu uputu, kako se pri popunjavanju sv. Stolici pridržanih nadarbinskih službi ima postupiti.⁶⁴

II. PONTIFICIA COMMISSIO DE RE BIBLICA

Ovaj stalni kardinalski odbor, koji ima pravo podjeljivati akademske stupnjeve u biblijskim znanostima (jednako kao i Pont. Institutum Biblicum in Urbe), objavio je posebnim rješenjem,⁶⁵ da između pojedinih dielova (predmeta) inače jedinstvenog strogog izpita za licenciat (varia experimenta, sive oralia sive scripta, quae iuxta statuta in eadem sessione fieri solent), može biti i veći vremenski razmak tako, da se poslije ustmenih izpita iz hebrejskog i grčkog, te cjelokupnog posebnog Uvoda u sv. Pismo podjeljuje bakalaureat, a poslije uspješno položenih ostalih izpita licenciat (prolytat).⁶⁶

⁶¹ Glede pridržaja sadržanog u odredbi k. 1432 § 3 postoji vjerovno tumačenje od 24. XI. 1920. (AAS, 1920, 577), da nema pridržaja, kada Ordinarij nije nadarbinu popunio u roku od 6 mjeseci »non ex negligentia, sed ob absolutum defectum subditorum.«

Kod župskih nadarbina propisan je doduše također u pravilu rok za popunjenje od 6 mjeseci (k. 155), ali će pridržaj podjelbe prenosom na sv. Stolicu (iure devolutivo) jedva kada nastupiti, jer je u k. 458. ostavljeno na volju Ordinariju, da ne popuni župe u određenom roku, ako smatra, da zato ima razloga.

Vd. moju bilježku: Rimski odlikovanici i popunjenje njihovih službi (Bogosl. Smotra, 1941, str. 67).

⁶² Datar. Apost., Instructio, Diuturnus rerum, 1 Ianuarij 1942, de observandis a Rvmis Ordinariis quum ab Apostolica Dataria collationem petant beneficiorum pon consistorialium, quae ad normam iuris Apostolicae Sedi sint reservata vel devoluta. AAS, 1942, 113—118.

⁶³ Dat. Apost., Normae servandae ab Ordinariis in impetranda ab Apostolica Sede collatione beneficiorum. AAS, 1930, 525—526.

⁶⁴ Vd. I. M. Restrepo, Annotationes. Periodica, 1942, 317.

⁶⁵ Responsum de experimentis ad prolytatam. AAS, 1942, 232.

⁶⁶ »... dicuntur Prolytae, a graeco verbo pro — »ante« et lyo — »solvo«, quia sciunt solve re quaestiones, quae ante ponuntur. Dicuntur Licentiati quia licentiam habent ascendendi ad Doctoratum.« Trombetta, De iuribus et privilegiis doctorum eccl., 2. ed. Surrenti, 1911, 45.

III. PONTIFICIA COMMISSIO AD CODICIS CANONES AUTHENTICE INTERPRETANDOS

Odbor za vjerovno tumačenje Kodeksa objavio je ove godine (1942) svega šest vjerovnih tumačenja, i to:

1) O župskom pomoćniku i vjenčanju.⁶⁷ Prema ovom odgovoru nemaju župski pomoćnici (vicarii parociales cooperatores), o kojima radi k. 476, § 6 krepošću same svoje službe kao zamjenici župnikovi (ratione officii) vlasti za valjano prisustvovanje sklapanju brakova (vjenčanje), nego im je potrebna delegacija bilo a iure particulari (ex statutis dioecesanis) bilo ab homine (ex commissione parochi vel Ordinarii). Time je potvrđeno i dosadanje mišljenje većine autora.⁶⁸ Protivno mišljenje zastupao je i svestrano dokazima utvrdio franjevac F. X. BOCKEY,⁶⁹ koji su s ovim autentičnim tumačenjem dakako konačno oboreni i pokopani.⁷⁰

2) O pravu na pogreb redovnica.⁷¹ Ovim tumačenjem uz kanon 1230 § 5, potvrđeno je mišljenje, koje su i do sada skoro svi autori zastupali,⁷² da pravo crkvenog pogreba u pogledu svih redovnica, koje su izuzete od župničke jurisdikcije, spada na njihovog duhovnika (kapelana). A izuzete su i one redovnice, koje nisu doduše izuzete od jurisdikcije Ordinarija mjesta, ali ih je Ordinarij sâm izuzeo izpod redovne župničke vlasti (vd. k. 464 § 2) i postavio za njih posebnog duhovnika (ispor. k. 515 § 3 i 4). Na župnika spada prema tomu ukop samo takovih redovnica, koje nisu izuzete izpod njegove vlasti i nemaju svojega kapelana.

3) O dostavljanju parničnih spisa.⁷³ Odgovor autentično tumači odredbe k. 1890. u tom smislu, da u slučaju priziva niži sud mora prizivnom sudištu dostaviti sve parnične spise, dakle ne samo »acta causae«, nego i »acta processus«.⁷⁴ Takovo tumačenje traži ne samo priroda stvari, o

⁶⁷ De vicario cooperatore quoad matrimonia. AAS, 1942, 50.

⁶⁸ Pozivali su se i na autentični odgovor, koji je u tom smislu već prije dao kard. Gasparri kao predsjednik Odbora za tumačenje (13 Sept. 1933), ali nije bio službeno proglašen, pa se zato nije smatrao obvezatnim. Vd. Sartori, Enchirid. can., 6 ed. Vicetiae 1938, 246.

⁶⁹ U monografiji: De potestate vicarii cooperatoris. Disquisitio canonica in Can. 476 § 6. Romae 1939.

⁷⁰ Tim odgovorom poslužiti će se u korist svojega mišljenja i svi oni autori, koji kapelansku jurisdikciju uobće ne smatraju redovnom (vd. R. Bidagor, Annotaciones. Periodica, 1942, 194). Ispor. moju bilježku: Župnička i kapelanska jurisdikcija. Bogosl. Smotra, 1941. str. 188.

⁷¹ De iure funerandi moniales. AAS. 1942, 50.

⁷² Vd. Bidagor na nav. mj.

⁷³ De transmissione actorum causae. AAS, 1942, 50.

⁷⁴ Vd. k. 1642. koji razlikuje dvie vrsti sudskih spisa (acta iudicialia), i to acta quae meritum quaestionis respiciunt, seu acta causae, ex gr. sententiae et cuiuscunque generaprobationes, a onda acta processus, quae ad formam procedendi pertinent, ex. gr. citationes, intimationes etc.

kojoj se radi, nego i ta okolnost, što k. 1890. upućuje izriekom na odredbe kanona 1644., koji traži da su kod priziva priepis ili izvornici svih spisa, o kojima je rieč u kk. 1642. i 1643. (dakle *acta causae et processus*) imaju uz točan popis dostaviti višemu sudu.⁷⁵ Prema tomu izraz »*acta causae*« u k. 1890. znači »*acta iudicialia*« i obuhvaća sve parnične spise, osim mišljenja sudaca u predmetu presude, koja se ne smiju priklopiti parničnim spisima niti ih poslati prizivnom sudu, nego ih treba čuvati tajno u posebnom arhivu, barem kroz deset godina, a kada to vrijeme protekne, mogu se spaliti.⁷⁶

4) O ženitbenim oprostima.⁷⁷ Radi se o odnosu, u kojemu stoji kanon 81. prema kanonu 1045. S obzirom na taj odnos (*de relatione iuridica inter can. 81 et can. 1045*) bila su postavljena kod autora dva pitanja: 1. — da li ovlaštenje, koje daje k. 1045 izključuje kod ženitbenih oprosta primjenu i uporabu k. 81.; i 2. — da li k. 81. daje Ordinarijima širu ovlast, nego li k. 1045. U oba pitanja bilo je rješenje do sada sporno i mišljenja uvaženih pisaca su se razilazila.⁷⁸

Sada su ovim autentičnim tumačenjem oba ova pitanja ovako rješena: a) ovlaštenje koje Ordinarijima daje k. 1045. ne izključuje uporabu kanona 81. tako, da on nije u pogledu ženitbenih oprosta u hitnim slučajevima utopljen (*absorbiran*) u kan. 1045., i b) k. 81. daje Ordinarijima s jedne strane širu, a s druge užu ovlast, nego k. 1045. t. j. širu, u koliko po k. 81. mogu opraštati, i ako nije sve pripravljeno za svatbu, pa hitnost stoji u bilo kojoj pogibli velikog zla (*periculum gravis damni in mora*), a uža, u koliko izvan slučaja k. 1045. (*cum iam omnia parata sunt ad nuptias*) ne mogu oprostiti po k. 81. od svih onih smetnja, od kojih mogu u slučaju k. 1045., nego samo od onih, od kojih sv. Stolica u redovnim prilikama običava davati oprost.⁷⁹

5) O inkardinaciji sekulariziranoga redovnika.⁸⁰ Redovnik s višim redovima, koji ne obnovi privremene zavjete ili dobije indult sekularizacije, a izgubio je biskupijsku pripadnost (prema k. 585), ne može u svietu izvršivati svete redove, dok ne nađe biskupa, koji će ga blagohotno

⁷⁵ To je već bilo izriekom propisano i u SCSacram., Reg. 7 Maii 1923 nr. 101 za dostavljanje spisa u parnicama o neizvršenju ženitbe.

⁷⁶ SCSacram., Instr. 1926, Art. 203.

⁷⁷ De dispensationibus matrimonialibus. AAS, 1942, 241. D. An vi canonis 81, conlati cum canone 1045, Ordinarius dispensare valeat ab impedimentis matrimonialibus infra fines eiusdem canonis 81, etsi nondum omnia parata sint ad nuptias. R. Affirmative.

⁷⁸ Vd. o tom naučnom sporu obširnije kod Oesterle, Consultationes de Jure matrimoniali, Romae 1942, 127 sqq.

⁷⁹ Dakle ne može u običnim hitnim slučajevima oprostiti (po k. 81) n. pr. od zapreke dobi, otmice, zločina zbog supružkog ubijstva itd., dok u izvanrednom hitnom slučaju k. 1045., to može.

⁸⁰ De incardinatione religiosi saecularizati. AAS, 1942, 241.

primiti, ili dok sv. Stolica drugčije ne odredi. Biskup prema odredbama k. 641 § 2 može primiti redovnika bezuslovno ili na kušnju za tri godine. U prvom je slučaju redovnik tim samim stekao pripadnost u toj biskupiji (izpor. k. 112.), a u drugom može mu biskup produljiti vrijeme kušnje, ali ne dulje od nove tri godine, pa kada protekne i to vrijeme, ako ga biskup prije toga ne odpusti, tim samim postaje pripadnikom te biskupije. To su odredbe k. 641. Rieči toga kanona u §-u 2.: »Biskup mu može produljiti vrijeme kušnje« (Episcopus potest probationis tempus prorogare) nisu bile sasvim jasne. Obično se je uzimalo, da biskup mora prije izteka prvog trogodišta kušnje, odpustiti redovnika, ne učini li toga, redovnik je stekao biskupijsku pripadnost i biskup ga više ne može odpustiti.⁸¹ Sada se to mišljenje ne može više braniti, jer je ovim autentičnim tumačenjem utvrđeno, da biskup ne mora redovnika prije izteka prvog trogodišta izriekom odpustiti, jer mu može kušnju na daljnje tri godine produljiti i prećutno (tacite), dakle tako, da se o tom nikako ne izjavi.⁸²

6) O pravu na tužbu zbog nevaljanosti ženitbe.⁸³ U poznatoj odredbi k. 1971 § 1, 1⁸⁴ ograničeno je pravo na tužbu (aktivna tužbovna legitimacija, legitimatio ad causam) ženitbenih drugova, jer im je oduzeto u parnicama na nevaljanost braka onda, kada su sami prouzročili zapreku, zbog koje žele pobijati valjanost. Prema izričitoj odredbi k. 19. imala bi se ova odredba, jer je odiozna i steže izvršivanje prava na tužbu (exercitium iuris coarctat) strogo tumačiti t. j. rieči uzimati u najužem značenju. No odredba k. 19. vriedi samo za naučno i sudačko tumačenje (interpretatio doctrinalis aut iudicjaria), a ne odnosi se na vjerovno (autentično) tumačenje, koje u svakom slučaju može biti i restriktivno i ekstenzivno, jer dolazi od samoga zakonodavca, koji takovom tumačenju daje obveznu krepost i značaj novoga

⁸¹ Tako n. pr. i naš Crnica, Redovničko i laičko pravo. Šibenik, 1941, 202.

⁸² Sv. Stolica obično daje takovim redovnicima, koji se žele vratiti u sviet, najprije samo indult eksklaustracije (vd. k. 638), a indult sekularizacije istom onda, kada nađu biskupa, koji će ih primiti u biskupiju. Ako dakle n. pr. takav redovnik pri koncu prvog trogodišta kušnje zamoli od biskupa pismenu potvrdu, da je primljen u biskupiju u tu svrhu, da sebi izhodi indult sekularizacije, a biskup ništa ne odgovori, time mu je bez sumnje prećutno produljio vrijeme kušnje na daljnje tri godine.

⁸³ De iure accusandi matrimonium. AAS, 1942, 241. D. Utrum, secundum canonem 1971 § 1 n. 1 et responsum diei 17 Iulii 1933 ad II, inhabilis ad accusandum matrimonium habendus sit tantum coniux, qui sive impediti sive nullitatis matrimonii causa fuit directa et dolosa, an etiam coniux qui impediti vel nullitatis matrimonii causa exstitit vel indirecta vel doli expers. R. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

⁸⁴ Odredba glasi: Habiles ad accusandum sunt: Coniuges in omnibus causis separationis et nullitatis, nisi ipsi fuerint impediti causa.

zakona.⁸⁵ Tako su zaista u ovom slučaju proglašena već dva tumačenja Odbora za tumačenje,⁸⁶ koja su očito ekstenzivna, jer uzimaju rieči kanona 1971 § 1, 1 (impedimenti causa) u najširem značenju, pa time otkrivaju, da volja zakonodavca u toj odredbi ide za tim, da što više stegne pravo na tužbu u parnicama na nevaljanost braka i onemoguću supruzima, koji su sami skrivili nevaljanost svojega braka, da postignu proglašenje toga braka nevaljanim, pa time slobodu i priliku, da to opetuju.⁸⁷ U smislu ovih autentičnih tumačenja nije crkveni ženitbeni sud više mogao primiti tužbu na nevaljanost braka od takvoga supruga, koji je sam skrivio nevaljanost napadnutog braka time, što je prouzročio bilo zapreku bilo manjak privole bilo manjak bitnoga oblika. U nauci je sada nastao spor o značenju izraza »causa culpabilis« sive impedimenti sive nullitatis matrimonii.⁸⁸ Uvaženi autori kretali su se pri tom u smjeru ekstenzivnog tumačenja, kojim je u tom pitanju bila pošla Interpretacijska komisija, pa su taj izraz uzimali u najširem značenju.⁸⁹ Međutim je ovaj najnoviji odgovor Odbora za tumačenje, čini se, dao pravo onima, koji su izraz »causa culpabilis« uzimali u strogom smislu t. j. da su skrivili nevaljanost ženitbe samo takovi, koji su svjestno imali nakanu i volju, da sklope nevaljani brak.⁹⁰

⁸⁵ Vd. Van Hove, *De legibus ecclesiasticis. Mechliniae-Romae, 1930*, 252.

⁸⁶ Prvi odgovor od 12. III. 1929 (AAS, 1929, 171) glasi: *D. Utrum vox impedimenti canonis 1971 § 1 n. 1 intelligenda sit tantum de impedimentis proprie dictis (can. 1067—1080), an etiam de impedimentis improprie dictis matrimonium dirimentibus (can. 1081—1103). R.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Drugi od 17. VII. 1933. (AAS, 1933, 345) glasi: *D. An, ad normam eiusdem canonis 1971 § 1 n. 1 habilis sit ad accusandum matrimonium etiam coniux; qui fuerit causa culpabilis sive impedimenti sive nullitatis matrimonii. R.: Negative. Vd. i SCSacram. Instr. 1936, Art. 35 sqq. Vd. o tom više u mojoj radnji: Izmjene u crkv. bračnom pravu, Zagreb 1940, 13 sl.**

⁸⁷ »Nam ex omnibus responsis Commissionis Pontificiae, ex Instructione S. C. Sacram, necnon ex mente pluries ab eadem S. C. exposita, deducere licet esse explicatam et determinatam voluntatem Sanctae Sedis, quod tales causae omnino et pro semper e medio tollantur, cum sit summe iniuriosum pro sanctitate vinculi matrimonialis et ipsis primis principiis publicae moralitatis contrarium, quod coniuges culpabiles admittantur ad suam probandam turpitudinem ut exinde libertatem capient ad ulteriora delicta patranda.« Tako V. Bartocetti, *Ne cui sua culpa prosit. Romae 1938*, 18.

⁸⁸ Vd. Ciprotti, *De coniuge dubio ad matrimonium accusandum. Apoll. 1939*, 235. Roberti, *Quando coniux dicendus est dubie habilis ad accusandum matrimonium. Apoll. 1939*, 267.

⁸⁹ Tako Roberti na nav. mj. tvrdi: *Privatio legitimationis activae ad accusandum matrimonium est sanctio civilis intuitu boni publici inducta... Ergo ex facto illicito, cognito quidem et volito (unde culpabilitas), potius quam ex scientia impedimenti aut vitii consensus vel formae, oritur culpabilitas.*

⁹⁰ Ovo tumačenje koje »requirit in coniuge intentionem nullitatis« branio je spočetka i Roberti (l. c.), ali ga je poslije odbacio.

Po ovom naime autentičnom tumačenju izraza »causa culpabilis« traži se za to, da je netko skrivio nevaljanost braka i tako izgubio pravo na tužbu, dvoje: a) da je nevaljanost prozrokovao izravno⁹¹ i b) zlonamjerno (dolozno).⁹² Tko dakle nije znao ili nije htio nevaljanost ženitbe (vd. k. 2200 § 1) nije skrivio nevaljanosti i nije izgubio pravo na tužbu. Sud dakako mora prema k. 2200 § 2 u pravilu pretpostaviti ovu nakanu i u predizvidima riješiti, da li smatra utvrđenim, da stranka nije namjerno (dolozno) sklopila nevaljan i brak.

IV. ARCHIVUM SECRETUM VATICANUM

Kardinal protektor Vatikanske biblioteke, te bibliotekar i Arhivista kardinalskog zbora *Giovanni Mercati* objavio je okružnicu,⁹³ koju je poslao svima Ordinarijima u Italiji i u kojoj ih po želji sv. Oca poziva, da odrede (prema priloženom obrazcu) točan popis cjelokupnog gradiva (knjiga, rukopisa, izprava, spisa, ljetopisa itd.), koje se nalazi i čuva po crkvenim pismohranama (arkivima) u njihovim biskupijama (biskupskim kurijama, kaptolima, župama, samostanima itd.) i da jedan primjerak dostave sv. Stolici u Rim, gdje postoji i posebna visoka škola za paleografiju, diplomatiku i bibliotekonomiju. Tako će se dobiti za Arkiv sv. Stolice u Rimu jedan obći inventar ogromnoga onoga bogatstva, koje je pohranjeno po crkvenim pismohranama i knjižnicama u Italiji, a za svaku biskupijsku kuriju podpuni inventar za odnosnu biskupiju. To će biti od neizmjerne vrijednosti za znanost i kulturu uobće, a za studij crkvene poviesti napose.

⁹¹ Dakle ne n. pr. samo time, što se nije uzprotivio postavljanju zapreke od strane druge stranke ili time, što je svojim držanjem dao povod za to.

⁹² *Dolus dicitur deliberata voluntas violandi legem* (c. 220 § 1). *Dolus in iure criminali est voluntas sceleris. Verum hodie, iuxta nonnullas leges civiles, dolus censetur adesse etiam cum quis, praevidens effectus propriae actionis, quin intendat, eam nihilominus peragit (conscientia criminis). At Codex canonicus, firmiter adhaerens iuri romano, dolum non censet adesse nisi cum quis facinus praevidit et voluit (animus nocendi). Vd. Robérty, De delictis et poenis, I, Romae 1930, 89.*

⁹³ Archivio Segreto Vaticano, Lettera, 1 novembre 1942, Lettera agli Eccmi e Revmi Ordinarii d'Italia per il censimento degli archivi e delle biblioteche ecclesiastiche. AAS, 1942, 384—389.